

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ

І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Електронні методичні рекомендації
до практичних занять з курсу
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право

ОДЕСА
2023

УДК 347(072)

П781

Укладач:

С. М. Клейменова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін.

Рецензенти:

Є. Д. Стрельцова, доктор юридичних наук, завідувач кафедри загально правових дисциплін та міжнародного права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

В. Р. Барський, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано вченою радою економіко-правового факультету

ОНУ імені І. І. Мечникова

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Проблеми цивільного права [Електронний ресурс] :
П781 електронні методичні рекомендації до практичних занять з курсу для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: С. М. Клейменова. – Одеса, 2023. – 49 с. – 0,8 МБ.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право». Методичні рекомендації містять опис змісту навчальної дисципліни, перелік питань та методичні рекомендації для підготовки до практичних занять, пояснення до виконання самостійних завдань та рекомендовану літературу до них.

УДК 347(072)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	6
Плани та методичні рекомендації для підготовки до практичних занять.....	9
Методичні рекомендації до виконання завдань самостійної роботи	35
Розподіл балів, які отримують здобувачі.....	37
Контрольні питання з навчальної дисципліни.....	38
Список джерел, рекомендованих до вивчення навчальної дисципліни.....	40
Електронні інформаційні ресурси.....	48

ВСТУП

Мета вивчення курсу «Проблеми цивільного права» – забезпечення професійної підготовки юристів, яка б відповідала сучасним кваліфікаційним вимогам, шляхом вивчення теоретичних та практичних проблем регулювання цивільно-правових відносин.

Завдання:

- засвоєння здобувачами відмінностей між різними видами приватноправових правовідносин;
- формування у здобувачів цілісних, всебічних та фундаментальних знань з дисципліни;
- відпрацювання навичок застосування отриманих теоретичних знань у практичній діяльності;
- відпрацювання у здобувачів уміння орієнтуватись у складних питаннях цивільного права, самостійно аналізувати різноманітні підходи до їх вирішення.

Предметом навчальної дисципліни є норми права, що регулюють цивільно-правові відносини, а також правові категорії, наукові погляди та концепції у сфері цивільного права.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: цивільне право, право інтелектуальної власності, цивільний процес.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має:

знати: абстрактні категорії, поняття цивільного права; основні проблеми цивільного права та способи їх подолання; сутність та специфіку правової природи цивільного права, його співвідношення з іншими галузями права; судову практику з основних питань цивільного права;

вміти: аналізувати наукові думки та робити власні обґрунтовані висновки; аналізувати чинне законодавство та правозастосовну практику щодо основних проблем цивільного права; правильно тлумачити та

застосовувати чинне законодавство;аналізувати фактичні обставини справи та на основі цього пропонувати шляхи її вирішення, а також володіти навичками кризової аналітики та нестандартного мислення з метою пошуку альтернативних варіантів вирішення спорів;розуміти зміст нормативних актів і застосовувати норми цивільного права до конкретних життєвих ситуацій.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Загальні проблеми цивільного права

Тема 1. Цивільне право як приватне право і як галузь національного права: загальні положення та проблема розмежування

Критерії поділу права на приватне та публічне. Поняття приватного права. Поняття цивільного права як галузі національного права. Предмет цивільного права. Метод цивільного права. Співвідношення понять «приватно-правове регулювання» та «цивільно-правове регулювання».

Тема 2. Система цивільно-правового впливу

Дискусійність поняття «система цивільно-правового впливу». Основні наукові погляди щодо поняття «система цивільно-правового впливу». Елементи системи цивільно-правового впливу. Суб'єкти цивільно-правового впливу. Об'єкти цивільно-правового впливу. Засоби цивільно-правового впливу. Загальна характеристика принципів цивільного права як фундаментальної основи цивільно-правового впливу. Загальна характеристика чинників, що впливають на ефективність цивільно-правового впливу.

Тема 3. Проблема сутності юридичної особи у цивільному праві

Сутність та призначення конструкції юридичної особи. Проблеми місця господарських товариств у системі юридичних осіб. Правова природа дії щодо внесення майна до статутного фонду. Правова природа рішення юридичної особи. Відповідальність юридичної особи (проблема вини).

Тема 4. Загальний аналіз теоретичних проблем здійснення та захисту цивільних прав

Поняття здійснення цивільних прав. Поняття захисту цивільних прав. Співвідношення понять «охорона» та «захист» цивільних прав. Форми, способи та засоби захисту цивільних прав. Матеріальний зміст і процесуальна форма права на захист. Загальний аналіз проблем здійснення цивільних прав. Загальний аналіз проблем захисту цивільних прав. Поняття та юридична природа самозахисту цивільних прав. Принципи самозахисту цивільних прав. Способи самозахисту цивільних прав.

Тема 5. Проблема зловживання правом

Поняття та класифікація меж здійснення цивільних прав. Проблеми розпізнання зловживань цивільними правами. Зловживання цивільним правом як різновид правового відхилення: ступінь розробленості проблеми у юриспруденції та відображення в чинному законодавстві. Актуальні проблеми щодо визначення форм і видів зловживання правом. Сучасні засоби боротьби зі зловживаннями суб'єктивними цивільними правами.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Окремі проблеми цивільного права

Тема 6. Загальний аналіз теоретичних проблем цивільно-правової відповідальності

Основні концепції поняття цивільно-правової відповідальності. Проблема вини у цивільному праві. Проблема вини юридичної особи. Проблема причинного зв'язку в цивільному праві та можливі шляхи її вирішення. Проблема ефективності цивільно-правової відповідальності.

Тема 7. Оціночні категорії в цивільному праві

Юридичні норми з оціночними поняттями як особлива форма закріплення загальнообов'язкових правил поведінки. Місце оціночних категорій у структурі норм цивільного права. Оціночні категорії як юридична основа для широкого правозастосовного розсуду.

Тема 8. Проблеми правового регулювання електронної комерції

Загальні засади функціонування електронної комерції в Україні. Учасники відносин у сфері електронної комерції. Порядок вчинення електронних правочинів. Вирішення спорів та відповідальність у сфері електронної комерції.

ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Загальні проблеми цивільного права

Тема 1. Цивільне право як приватне право і як галузь національного права: загальні положення та проблема розмежування

Практичне заняття 1.

Поняття приватного права. Поняття цивільного права як галузі національного права

Питання для обговорення

1. Критерії поділу права на приватне та публічне.
2. Поняття приватного права.
3. Поняття цивільного права як галузі національного права.
4. Предмет цивільного права. Метод цивільного права.
5. Співвідношення понять «приватно-правове регулювання» та «цивільно-правове регулювання».

Поточне тестування.

Приклади тестових завдань.

1. Оберіть вірне твердження
 - А. Приватно-правове регулювання є більш широким поняттям, ніж цивільно-правове регулювання.
 - Б. Приватно-правове регулювання є тотожним поняттю цивільно-правове регулювання.
 - В. Приватно-правове регулювання є більш вузьким поняттям, ніж цивільно-правове регулювання.
 - Г. Вірна відповідь відсутня.

2. Загальними засадами цивільного законодавства є (позначте усі правильні відповіді):

- а) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини;
- б) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом;
- в) свобода договору;
- г) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;
- д) судовий захист цивільного права та інтересу;
- е) справедливість, добросовісність та розумність.

Обговорення проблемних питань

- Перелічіть відомі критерії поділу права на приватне та публічне.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачу доцільно розпочати вивчення теми з аналізу підходів щодо поділу права на публічне й приватне.

Прийнято виділяти матеріальні та формальні концепції розмежування приватного й публічного права. Здобувач має ознайомитися з основними підходами до поділу права на приватне та публічне, розуміти проблемні питання їх розмежування.

Цивільне право є провідною галуззю приватного права.

Наразі спостерігається конвергенція приватного та публічного права. Здобувач має розуміти сутність цього процесу, вміти ілюструвати свої аргументи прикладами.

Предметом цивільного права є особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Основними характеристиками методу цивільно-правового регулювання є рівність учасників, автономія волі, майнова самостійність.

Приватно-правове регулювання є більш широким поняттям, ніж цивільно-правове регулювання й охоплює останнє.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПШП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Дараганова Н. В. Головні критерії розмежування права на приватне та публічне. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 10-14. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.1>.

Тема 2. Система цивільно-правового впливу

Практичне заняття 2.

Поняття та елементи системи цивільно-правового впливу

Питання для обговорення

1. Дискусійність поняття «система цивільно-правового впливу». Основні наукові погляди щодо поняття «система цивільно-правового впливу».
2. Елементи системи цивільно-правового впливу.
3. Суб'єкти цивільно-правового впливу. Об'єкти цивільно-правового впливу. Засоби цивільно-правового впливу.
4. Загальна характеристика принципів цивільного права як фундаментальної основи цивільно-правового впливу.
5. Загальна характеристика чинників, що впливають на ефективність цивільно-правового впливу.

Обговорення проблемних питань

- Дайте визначення цивільно-правовому регулюванню.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Розпочати вивчення теми здобувачам доцільно з визначення основних понять.

Правовий вплив – це вплив права на суспільні відносини шляхом різних інструментів (юридичних норм, правосвідомості, правозастосування тощо). Правове регулювання – це здійснюваний за допомогою системи правових засобів вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування й охорони. Цивільно-правове регулювання являє собою вплив за допомогою певної сукупності юридичних засобів, встановлених у цивільному законодавстві, на розвиток суспільних відносин з метою їх упорядкування й охорони.

Сукупність елементів правового впливу є його механізмом. Механізм правового впливу складається з правових принципів, правотворчості, механізму правового регулювання, правової культури. До елементів механізму цивільно-правового регулювання можна зарахувати цивільно-

правові норми, цивільні правовідносини, юридичні факти, цивільно-правову культуру.

Об'єктом цивільно-правового впливу є суспільні відносини, що становлять предмет цивільного права. До засобів правового впливу в літературі зараховують принципи права, способи захисту прав, договірне регулювання відносин.

Загальними засадами цивільного законодавства є: 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини; 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; 3) свобода договору; 4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом; 5) судовий захист цивільного права та інтересу; 6) справедливість, добросовісність та розумність.

Ефективність нормативно-правового акта залежить від доцільності, юридичної техніки, забезпеченості реалізації. Ефективність правозастосовних актів залежить від їх юридичної та фактичної обґрунтованості, від якості застосовуваного нормативного акту, законності та дієвості змісту, повноти врахування всіх можливих наслідків, доцільності, а також від якості реалізації правозастосовного акта.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

4. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПШП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
5. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
6. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Святошнюк А. Л. Принципи договірної права України: поняття, зміст та система. *Журнал східноєвропейського права*. № 59. 2019. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/01/svyatoshnyuk_59.pdf.

Тема 3. Проблема сутності юридичної особи у цивільному праві

Практичне заняття 3.

Поняття юридичної особи. Основні теорії сутності юридичної особи

Питання для обговорення

1. Сутність та призначення конструкції юридичної особи.
2. Проблеми місця господарських товариств у системі юридичних осіб.
3. Правова природа дії щодо внесення майна до статутного фонду. Правова природа рішення юридичної особи.
4. Відповідальність юридичної особи (проблема вини).

Поточне тестування

Приклади тестових завдань

1. Наведіть визначення юридичної особи.
2. Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на

- а) юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права;
- б) підприємницькі і непідприємницькі;
- в) товариства та установи;
- г) вірна відповідь відсутня.

Збитками є:

- а) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);
- б) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода);
- в) відповіді а і б вірні;
- г) вірна відповідь відсутня.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми здобувачам слід розуміти, що поява фігури юридичної особи в цивільному праві зумовлена тим, що вона, по-перше, надає можливість брати участь у цивільному обігу об'єднанням фізичних осіб та, по-друге, дозволяє обмежити відповідальність окремих осіб за боргами.

Опрацюючи питання теми, здобувач має розглянути теорії юридичної особи, які склались у світовій цивілістиці, звернувши особливу увагу на теорію фікції та теорію соціальної реальності.

Здобувач має бути ознайомлений з основними тезами українських цивілістів щодо сутності юридичної особи, вміти обґрунтовувати власну позицію з проблемних питань.

Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді.

Юридична особа може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна. Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом. Товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі. Підприємницькі товариства можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи чи сільськогосподарські кооперативи, сільськогосподарські кооперативні об'єднання, що діють з метою одержання прибутку.

Розглядаючи питання відповідальності юридичних осіб, здобувач має ознайомитися з психологічним і поведінковим підходом щодо визначення вини юридичної особи.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПШП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.

3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Жорнокуй В. Вина юридичної особи: сучасний стан учення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 160-164. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.29>.

Тема 4. Загальний аналіз теоретичних проблем здійснення та захисту цивільних прав

Практичне заняття 4, 5.

Поняття здійснення цивільних прав. Поняття захисту цивільних прав

Питання для обговорення

1. Поняття здійснення цивільних прав.
2. Поняття захисту цивільних прав.
3. Співвідношення понять «охорона» та «захист» цивільних прав.
4. Форми, способи та засоби захисту цивільних прав.
5. Матеріальний зміст і процесуальна форма права на захист
6. Загальний аналіз проблем здійснення цивільних прав.
7. Загальний аналіз проблем захисту цивільних прав.
8. Поняття та юридична природа самозахисту цивільних прав.
9. Принципи самозахисту цивільних прав.
10. Способи самозахисту цивільних прав.

Розв'язання задач

Американський бізнесмен, який є одноособовим володільцем фірми «Джон Вуд, Лтд.», звернувся до адвоката за консультацією з питання

оптимального ведення бізнесу в Україні. Фірма, яку він має намір створити, повинна задовольняти наступним вимогам:

- можливість займатися будь-якою комерційною та благодійною діяльністю без будь-яких обмежень;
- забезпечення найповнішого контролю над діяльністю керівництва фірми;
- забезпечення конфіденційності основної фінансової інформації щодо діяльності фірми (бухгалтерський облік, баланс тощо);
- максимальне обмеження відповідальності засновника фірми.

Також адвокату були поставлені такі питання для роз'яснення:

1. Чи повинна фірма обов'язково бути юридичною особою?
2. Як розуміється термін «юридична особа» в українському праві та, відповідно, на практиці?

Надайте консультацію від імені адвоката з посиланням на чинне законодавство.

Перелічіть способи захисту цивільних прав, передбачені в Цивільному кодексі України.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми здобувач має звернути увагу, що здійснення цивільних прав – це їх реалізація, тобто використання тих можливостей, які складають зміст права. При цьому здійснення суб'єктивного цивільного права – це не завжди тільки є процес (динаміка) (дія або сукупність дій, спрямовані на досягнення закладеного в праві бажаного для суб'єкта результату), а й стан (статика) відносин (наприклад, право власності, право авторства тощо).

Передумовами виникнення суб'єктивних прав і обов'язків є норми права.

Захист цивільних прав – одна з найважливіших категорій теорії цивільного та цивільно-процесуального права. У загальному вигляді охорона цивільних прав – це передбачена цивільним законодавством система заходів, спрямованих на те, щоб забезпечити недоторканність права, його здійсненість, а в разі порушення – його захист (відновлення та ліквідацію наслідків порушення). Тобто охорона цивільного права є більш широким поняттям, ніж захист цивільного права.

Традиційно виділяють юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту прав. Здобувач має розуміти їх значення, вміти наводити приклади.

Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення дії, яка порушує право;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 5) примусове виконання обов'язку в натурі;
- 6) зміна правовідношення;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;
- 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди;
- 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

При цьому суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках.

Особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань. Самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Способи самозахисту мають відповідати

змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням. Способи самозахисту можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПІЕП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Бернада Є. Поняття та застосування реституції як наслідок недійсності правочину. *Слово Національної школи суддів України*. № 1(10). 2015. С. 82–92.
2. Гуліда О. М. Способи захисту права власності: поняття та класифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 2. Том. 1. С. 168–173.
3. Мороз М. В. Способи захисту речових прав особи на чуже майно у разі порушення їх його власником. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 103–104.
4. Примаєв В. Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності: монографія. Юрінком Інтер, 2014. 432 с.
5. Штанько А. Війдикаційний захист права власності та інших речових прав (огляд останніх досліджень). *Вісник Національної академії прокуратури*. 2016. № 3. С. 48–52.
6. Svyatoshnyuk A., Svyatoshnyuk S. The Protection of the Rights of the Participants of the Legal Relationships arising from the Contracts on Providing Financial Services. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II.* Warsaw : BMT EridaSp.zo.o., 2019. 228 p.

Тема 5. Проблема зловживання правом

Практичне заняття 6.

Зловживання цивільним правом як різновид правового відхилення: ступінь розробленості проблеми у юриспруденції та відображення у чинному законодавстві

Питання для обговорення

1. Поняття та класифікація меж здійснення цивільних прав.
2. Проблеми розпізнання зловживань цивільними правами.

3. Зловживання цивільним правом як різновид правового відхилення: ступінь розробленості проблеми у юриспруденції та відображення у чинному законодавстві.

Поточне тестування

Приклади тестових завдань

1. При здійсненні своїх прав особа зобов'язана:
 - а) утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині;
 - б) додержуватися моральних засад суспільства;
 - в) відповіді а і б вірні;
 - г) вірна відповідь відсутня.
2. Оберіть хибне твердження
 - а) особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд;
 - б) цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства;
 - в) особа не може відмовитися від свого майнового права;
 - г) усі твердження вірні.

Підготувати доповідь і презентацію на одну з тем

1. Актуальні проблеми щодо визначення форм і видів зловживання правом.
2. Сучасні засоби боротьби зі зловживаннями суб'єктивними цивільними правами.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Починаючи вивчення питань теми, здобувачу слід звернути увагу на те, що власні суб'єктивні права особа може реалізовувати шляхом вчинення певних дій. Тобто передусім варто нагадати поняття здійснення права.

Суб'єктивні права мають певні межі. Так, цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства. При здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від

дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині. Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. При здійсненні цивільних прав особа повинна дотримуватися моральних засад суспільства. Не допускаються використання цивільних прав з метою неправомірного обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісна конкуренція. Суд може зобов'язати особу припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші наслідки, встановлені законом.

Здобувач має проаналізувати дві форми зловживання правом: 1) зловживання правом, здійснене без наміру спричинити шкоду іншій особі, хоча об'єктивно така шкода спричиняється; 2) зловживання правом, здійснене у формі дії, яка здійснюється виключно з метою спричинити шкоду іншій особі (шикана).

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ППЕП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.

3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Ганьба О. Зловживання правом: аналіз наукових поглядів. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. №1/2. С. 95–99.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Окремі проблеми цивільного права

Тема 6. Загальний аналіз теоретичних проблем цивільно-правової відповідальності

Практичне заняття 7, 8.

Основні концепції поняття цивільно-правової відповідальності

Питання для обговорення

1. Основні концепції поняття цивільно-правової відповідальності.
2. Проблема вини у цивільному праві.
3. Проблема вини юридичної особи.
4. Відшкодування моральної шкоди.
5. Деліктна та договірна відповідальність.
6. Проблема причинного зв'язку в цивільному праві та можливі шляхи її вирішення.
7. Проблема ефективності цивільно-правової відповідальності.

Підготувати доповідь і презентацію на одну з тем.

1. Право на захист цивільного права: правомочність чи суб'єктивне право.

2. Межі самозахисту цивільних прав.

Поточне тестування

Приклади тестових завдань

1. Шкода, завдана правомірними діями,
 - а) відшкодовується у випадках, встановлених цим Цивільним кодексом України та іншим законом;
 - б) відшкодовується завжди;
 - в) не відшкодовується;
 - г) вірна відповідь відсутня.
2. Шкода, завдана особою при здійсненні нею права на самозахист від протиправних посягань, у тому числі у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі,
 - а) не відшкодовується;
 - б) відшкодовується;
 - в) це питання не врегульовано цивільним законодавством;
 - г) вірна відповідь відсутня.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачу слід звернути увагу, що чинне законодавство не містить легального визначення поняття «цивільно-правова відповідальність». Це пояснюється тим, що цивільно-правова відповідальність є абстрактною науковою категорією, на якій базуються різні конструкції цивільного права.

Здобувачу варто ознайомитися з науковими поглядами на це поняття, вміти обґрунтовувати свою позицію.

Визначення поняття цивільно-правової відповідальності доцільно здійснювати через її ознаки. Враховуючи те, що цивільно-правова відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, їй притаманні загальні ознаки останньої, а саме: державний примус, негативні наслідки для правопорушника. Особливий характер мети, призначення та способів реалізації цивільно-правової відповідальності визначає низку її специфічних

ознак. Такими ознаками є майновий характер цивільно-правової відповідальності; додатковість обтяження; відповідальність юридично рівних суб'єктів один перед одним; компенсаційний характер.

Єдність категорії цивільно-правової відповідальності не виключає існування певних її різновидів, що обумовлюється широтою кола цивільно-правових відносин. Класифікація цивільно-правової відповідальності здійснюється за різними критеріями, що мають юридичне значення. Здобувач має вміти наводити види цивільно-правової відповідальності залежно від критерію класифікації, ілюструвати класифікацію прикладами.

Відповідальність боржника за дії третіх осіб має місце в тих випадках, коли виконання зобов'язання покладене боржником на третю особу. На відміну від субсидіарного боржника, третя особа не пов'язана з кредитором цивільним правовідношенням. Через це кредитор, за загальним правилом, може пред'являти свою вимогу щодо невиконання або неналежного виконання зобов'язання лише до свого боржника, але не до третьої особи. Водночас законом може бути встановлено, що відповідальність несе той, хто є безпосереднім виконавцем (третья особа). У таких випадках боржник не відповідає за дії третьої особи. Від відповідальності боржника за дії третіх осіб необхідно відрізняти відповідальність боржника за своїх працівників. Дії працівників боржника з виконання його зобов'язання вважаються діями самого боржника.

Під час опрацювання питання щодо вини, здобувач має проаналізувати психологічний і поведінковий підходи.

Здобувач має звернути увагу, що розмір компенсаційних мір відповідальності ґрунтується на принципі повного відшкодування спричинених шкідливих наслідків, але може бути обмежений у санкції відповідної статті. Окрему увагу здобувач має приділити питанням визначення розміру компенсації моральної шкоди.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПІЕП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Prav_o.pdf.

Додаткова література

1. Примак В. Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності : монографія. Юрінком Інтер, 2014. 432 с.
2. Svyatoshnyuk A., Svyatoshnyuk S. The Protection of the Rights of the Participants of the Legal Relationships arising from the Contracts on Providing Financial Services. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions*: collective monograph. Part II. Warsaw : BMT Erida Sp.zo.o., 2019. 228 p.

Тема 7. Оціночні категорії в цивільному праві

Практичне заняття 9.

Юридичні норми з оціночними поняттями як особлива форма закріплення загальнообов'язкових правил поведінки

Питання для обговорення

1. Юридичні норми з оціночними поняттями як особлива форма закріплення загальнообов'язкових правил поведінки.
2. Місце оціночних категорій у структурі норм цивільного права.
3. Оціночні категорії як юридична основа для широкого правозастосовного розсуду.

Обговорення проблемних питань

1. Назвіть переваги норм з оціночними категоріями.
2. Перерахуйте не менше 5 оціночних понять, відомих цивільному законодавству.

Розв'язання задач

Позивач, володілець торговельної марки “PFLUEGER” і реєстрант доменного імені www.pfluegerfishing.com звернувся до Центру арбітражу та медіації BOiB з вимогою припинити використання відповідачем доменного імені “pflueger.com”.

Відповідач пояснив, що доменне ім'я є співзвучним із його прізвищем, а сайт використовується ним як сімейний фотоальбом і жодного відношення до продажу рибальських товарів (комерційної діяльності позивача) він не має.

На сайті зі спірним доменним ім'ям було розміщено повідомлення: «Ласкаво просимо до домашньої сторінки Pflueger!.. Ось декілька захоплюючих фото й інше... Якщо ви звідкись нас знаєте та хотіли б надіслати e-mail, щоб привітатися, натисніть ТУТ». На це посилання натиснули загалом 445 разів.

Чи відповідає реєстрація та користування доменним ім'ям принципу

добросовісності? Відповідь обґрунтуйте.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувач має звернути увагу, що оціночні категорії, на відміну від формально-визначених правових понять, не володіють чітким змістом і вичерпним обсягом. Натомість вони узагальнюють емпіричні ознаки правозначущих явищ у формі типізації. Використання оціночних категорій об'єктивно необхідне. Адже це сприяє законодавчій економії в тексті нормативного акта. Відмовившись від використання оціночних категорій, законодавцю довелося б замість однієї оціночної категорії формулювати безліч казуїстичних норм. Іншою перевагою цивільно-правових норм з оціночними поняттями є забезпечення стабільності законодавства. Адже такі норми дозволяють враховувати динаміку зміни суспільних відносин у майбутньому, надаючи гнучкість цивільно-правовому регулюванню. Крім того, оціночні поняття дозволяють забезпечити диспозитивність у приватноправових відносинах, надають суб'єктам правовідносин можливості вільного волевиявлення, ініціативи.

Законодавець формулює оціночні категорії таким чином, що правозастосовний орган самостійно наповнює їх змістом. Використання оціночних категорій у правозастосовній практиці передбачає внутрішнє переконання (розсуд) особи, яка застосовує норми права. Але свобода в тлумаченні оціночних приписів може створити реальну загрозу помилкового застосування норми законодавства.

Прикладами оціночних понять у цивільному законодавстві є «розумний строк», «добросовісність», «справедливість», «розумність», «моральні засади суспільства».

Для роз'яснення змісту норми, яка містить оціночні поняття, повинні застосовуватися різні способи тлумачення: граматичний, логічний, систематичний, телеологічний тощо.

Залежно від характеру ознак явищ, оціночні поняття поділяються на якісні та кількісні. З позицій законодавчої техніки серед оціночних понять можна виділити ті, які мають дефініцію, і ті, що не мають такої. Залежно від структурного елементу норми права, що містить оціночне поняття, поділяють оціночні поняття, що містяться в гіпотезі, і такі, що містяться в диспозиції.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ППЕП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Примак В. Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності : монографія. Юрінком

Інтер, 2014. 432 с.

2. Святошніук А. Л. Принципи договірної права України: поняття, зміст та система. *Журнал східноєвропейського права*. № 59. 2019. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/01/svyatoshnyuk_59.pdf.
3. Булат Н. М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 154-160. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>.
4. Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324-336.

Тема 8. Проблеми правового регулювання електронної комерції

Практичне заняття 10.

**Поняття електронної комерції. Учасники електронної комерції.
Електронні правочини. Вирішення спорів у сфері електронної комерції**

Питання для обговорення

1. Загальні засади функціонування електронної комерції в Україні.
2. Учасники відносин у сфері електронної комерції.
3. Порядок вчинення електронних правочинів.
4. Вирішення спорів та відповідальність у сфері електронної комерції.

Поточне тестування

Приклади тестових завдань

1. Назвіть основні принципи у сфері електронної комерції.
2. Учасниками відносин у сфері електронної комерції є
 - а) суб'єкти електронної комерції;
 - б) постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері;

- в) органи державної влади та органи місцевого самоврядування в частині виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування;
- г) усі відповіді вірні.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачу доцільно розпочати вивчення питань теми з розкриття поняття електронної комерції. Відповідно до легального визначення електронна комерція – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов’язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов’язки майнового характеру.

Основними принципами у сфері електронної комерції є: свобода провадження підприємницької діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних систем; свобода вибору контрагента, електронних засобів, видів та форм діяльності; свобода конкуренції та забезпечення її сумлінності; свобода вчинення електронних правочинів; рівність і охорона прав учасників відносин у сфері електронної комерції; дотримання вимог законодавства, правил професійної етики, повага до прав, свобод, законних інтересів учасників відносин у сфері електронної комерції; забезпечення належної якості товарів, робіт та послуг, що реалізуються у сфері електронної комерції; однаковість юридичної сили електронних правочинів та правочинів, укладених в іншій формі, передбаченій законодавством; забезпечення доступу до інформації всіх учасників відносин у сфері електронної комерції; доступність комерційних електронних повідомлень та можливість обмеження їх надходження; дотримання законодавства про державну мову.

Учасниками відносин у сфері електронної комерції є суб’єкти електронної комерції, постачальники послуг проміжного характеру в

інформаційній сфері, органи державної влади та органи місцевого самоврядування в частині виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування.

Електронний правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов’язків, здійснена з використанням інформаційно-комунікаційних систем. Порядок вчинення електронних правочинів регламентований розділом III Закону України «Про електронну комерцію».

Сторони електронних правочинів відповідають за невиконання своїх зобов’язань у порядку, визначеному законом або договором.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 18.08.2023).
2. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 18.08.2023).
3. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675–VIII.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>(дата звернення: 18.08.2023).

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ПІЕП, 2020. 199 с.
URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне

право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівецьк. нац.. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL: [https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne Pravo.pdf](https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne%20Pravo.pdf).

Додаткова література

1. Клейменова С. М. Послуги хостингу в системі послуг. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія 2. «Право»*. 2019. Випуск 6. С. 26–29.
2. Svyatoshnyuk A., Svyatoshnyuk S. The Protection of the Rights of the Participants of the Legal Relationships arising from the Contracts on Providing Financial Services. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II. Warsaw : BMT Erida Sp. z o.o., 2019. 228 p.*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичні завдання здобувач виконує, слідуючи інструкціям у планах практичних занять і методичних рекомендаціях. Виконання завдань оформлюється письмово (ворд-, пдф-документ тощо) і надсилається викладачу на електронну адресу. Викладач перевіряє виконані завдання та надає зворотний зв'язок.

Вимоги до доповідей. Викладення теоретичного матеріалу у доповіді має бути повним, змістовним, з посиланнями на використані джерела. Доповідь здобувача має базуватися на положеннях чинних нормативно-правових актів. Рекомендований обсяг доповіді – 8–10 сторінок тексту формату А4 (вимоги щодо оформлення див. нижче).

Вимоги щодо оформлення доповіді: шрифт – Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5, вирівнювання основного тексту – за шириною. Поля: зліва – 20 мм, справа – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Нумерація сторінок проставляється, починаючи з плану роботи, вгорі справа. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться. Заголовки структурних частин доповіді друкують великими літерами по центру. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Відстань між заголовком та текстом має дорівнювати 2 інтервалам. Кожний розділ роботи треба починати з нової сторінки. Підрозділи з нової сторінки не починають.

Посилання в тексті доповіді на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, у квадратних дужках, наприклад [1, с. 9]. Оформлення літератури має відповідати ДСТУ 8302:2015. Список використаної літератури формують у такому порядку: 1) нормативний матеріал (наводиться залежно від юридичної сили нормативного акту); 2) спеціальна література (наводиться в списку одним із таких способів: в порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку прізвищ перших

авторів або заголовків). Усі джерела, включені до списку літератури, нумеруються послідовно.

Здобувач здає доповідь викладачу на практичному занятті після усного виступу.

Вимоги до презентації. Рекомендований обсяг – до 10 слайдів. Інформація має бути представлена схематично. Слайди не повинні бути перевантаженими текстом.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ У МЕЖАХ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Загальні проблеми цивільного права		
Тема 1. Поняття приватного права. Поняття цивільного права як галузі національного права	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування)	0–5
Тема 2. Поняття та елементи системи цивільно-правового впливу	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування)	0–5
Тема 3. Поняття юридичної особи. Основні теорії сутності юридичної особи	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування) 0–5 (розв’язання практичних задач/ситуаційних вправ)	0–10
Тема 4. Поняття здійснення цивільних прав. Поняття захисту цивільних прав	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування) 0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування) 0–5 (підготовка доповіді та презентації)	0–15
Тема 5. Зловживання цивільним правом як різновид правового відхилення: ступінь розробленості проблеми у юриспруденції та відображення у чинному законодавстві	0–2,5 (опитування) 0–5 (підготовка доповіді та презентації) 0–2,5 (поточне тестування)	0–10
Змістовий модуль 2. Окремі проблеми цивільного права		
Тема 6. Основні концепції поняття цивільно-правової відповідальності	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування) 0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування)	0–10
Тема 7. Юридичні норми з оціночними поняттями як особлива форма закріплення загальнообов’язкових правил поведінки	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування) 0–5 (розв’язання практичних задач/ситуаційних вправ)	0–10
Тема 8. Поняття електронної комерції. Учасники електронної комерції. Електронні правочини. Вирішення спорів у сфері електронної комерції	0–2,5 (опитування) 0–2,5 (поточне тесування)	0–5
Підсумковий контроль	0–30 (усний іспит)	0–30
Загалом сума балів		100

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Критерії поділу права на приватне та публічне.
2. Поняття приватного права.
3. Поняття цивільного права як галузі національного права.
4. Предмет цивільного права.
5. Метод цивільного права.
6. Співвідношення понять «приватно-правове регулювання» та «цивільно-правове регулювання».
7. Дискусійність поняття «система цивільно-правового впливу».
8. Основні наукові погляди щодо поняття «система цивільно-правового впливу».
9. Елементи системи цивільно-правового впливу.
10. Суб'єкти цивільно-правового впливу.
11. Об'єкти цивільно-правового впливу. Засоби цивільно-правового впливу.
12. Поняття принципу цивільного права.
13. Система принципів цивільного права.
14. Принципи цивільного права як правові засоби регулювання суспільних відносин.
15. Загальна характеристика принципів цивільного права як фундаментальної основи цивільно-правового впливу.
16. Поняття ефективності цивільно-правового впливу.
17. Загальна характеристика чинників, що впливають на ефективність цивільно-правового впливу.
18. Засоби, що підвищують ефективність цивільно-правового впливу.
19. Поняття юридичної особи. Основні теорії сутності юридичної особи.
20. Сучасні вітчизняні розробки щодо розуміння сутності юридичної особи.
21. Поняття здійснення цивільних прав.

22. Поняття захисту цивільних прав. Співвідношення понять «охорона» та «захист» цивільних прав.
23. Форми, способи та засоби захисту цивільних прав.
24. Матеріальний зміст і процесуальна форма права на захист.
25. Загальний аналіз проблем здійснення цивільних прав.
26. Загальний аналіз проблем захисту цивільних прав.
27. Межі здійснення цивільних прав.
28. Порушення меж здійснення цивільних прав.
29. Сутність проблеми зловживання правом.
30. Шикана.
31. Поняття та юридична природа самозахисту цивільних прав.
32. Принципи самозахисту цивільних прав.
33. Способи самозахисту цивільних прав.
34. Межі застосування самозахисту цивільних прав.
35. Основні концепції поняття цивільно-правової відповідальності.
36. Проблема вини в цивільному праві.
37. Проблема вини юридичної особи.
38. Проблема причинного зв'язку в цивільному праві та можливі шляхи її вирішення.
39. Проблема ефективності цивільно-правової відповідальності.
40. Юридичні норми з оціночними поняттями як особлива форма закріплення загальнообов'язкових правил поведінки.
41. Місце оціночних категорій у структурі норм цивільного права.
42. Оціночні категорії як юридична основа для широкого правозастосувального розсуду.
43. Загальні засади функціонування електронної комерції в Україні.
44. Учасники відносин у сфері електронної комерції.
45. Порядок вчинення електронних правочинів.
46. Вирішення спорів та відповідальність у сфері електронної комерції.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року від 06.09.1952 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
4. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169#Text.
5. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124#Text.
6. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text.
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text.
8. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text.
9. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Кодекси

10. Сімейний кодекс України : закон України від 10.01.2002 р. № 2947–ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
11. Цивільний кодекс України: закон України від 16.01.2003 р. № 435–ІV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

12. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 436–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
13. Цивільний процесуальний кодекс України : закон України від 18.03.2004 р. № 1618–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
14. Кодекс України з процедур банкрутства : закон України від 18.10.2018 № 2597–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
(дата звернення: 20.08.2021).

Закони України

15. Про захист прав споживачів : закон України від 15.05.1991 р. № 1023–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
16. Про правонаступництво України : закон України від 12.09.1991 р. № 1543–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.
17. Про господарські товариства : закон України від 19.09.1991 р. № 1576–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
18. Про інформацію : закон України від 02.10.1992 р. № 2657–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
19. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : закон України від 15.12.1993 р. № 3687–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
20. Про охорону прав на промислові зразки : закон України від 15.12.1993 р. № 3688–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
21. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : закон України від 15.12.1993 р. № 3689–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
22. Про авторське право та суміжні права : закон України від 01.12.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
23. Про відповідальність за несвочасне виконання грошових зобов'язань : закон України від 22.11.1996 р. № 543/96–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>.

24. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності : закон України від 03.03.1998 р. № 147/98–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-вр>.
25. Про захист економічної конкуренції : закон України від 11.01.2001 р. № 2210–ІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
26. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : закон України від 15.05.2003 р. № 755–ІV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
27. Про міжнародні договори України : закон України від 29.06.2004 р. № 1906–ІV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.
28. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : закон України від 01.07.2004 р. № 1952–ІV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
29. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23.02.2006 р. № 3480–ІV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
30. Про захист персональних даних : закон України від 01.06.2010 р. № 2297–VІ. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
31. Про ліцензування видів господарської діяльності : закон України від 02.03.2015 р. № 222–VІІІ. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
32. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : закон України від 14.05.2015 р. № 417–VІІІ. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19>.
33. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : закон України від 06.02.2018 р. № 2275–VІІІ. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
34. Про оренду державного та комунального майна : закон України від 03.10.2019 № 157–ІХ. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>. (

Підзаконні нормативні акти

35. Про право власності на окремі види майна : постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471–XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>.
36. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні : Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. № 52/5. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>.
37. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

Акти органів судової влади

38. Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним : постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.1972 р. № 3. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-72>.
39. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на жилий будинок : постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.10.1991 р. № 7. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-91>.
40. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92>.
41. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової шкоди) : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.
42. Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 5. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-95>.

43. Про практику розгляду судами справ про встановлення неправильності запису в актах громадянського стану : постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.07.1995 р. № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-95>.
44. Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.1995 р. № 20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>.
45. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.
46. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09/stru2>
47. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав : Постанова від 07.02.2014 р. № 5 Вищий спеціалізований суд. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>.

Основна література

1. Аванесян Г. М., Басенко Р. О. А 13 Цивільне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник. Полтава : ППЕП, 2020. 199 с. URL: <http://surl.li/ereya>.
2. Килимник І. І. Цивільне право України : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій, Д. Є. Кутоманов; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Х. : ХНУМГ. 2014. 225 с. URL: <http://surl.li/geead>.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина) : навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с. URL:

https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1101/1/Civil%27ne_Pravo.pdf.

Додаткова література

1. Бернада Є. Поняття та застосування реституції як наслідок недійсності правочину. *Слово Національної школи суддів України*. № 1(10). 2015. С. 82–92.
2. Булат Н. М. Публічна ліцензія як підстава розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. *Одинадцяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського (до 25-річчя заснування економіко-правового факультету)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 травня 2023 р.) / відповід. ред. В. І. Труба, упор. А. Л. Святошнюк ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, економ.-прав. ф-т. Одеса : Фенікс, 2023. 154 с. URL: http://liber.onu.edu.ua/pdf/11jurid_disp.pdf. С. 58–60.
3. Булат Н. М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 154-160. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>.
4. Булат Н. М. Система об'єктів права інтелектуальної власності: методологічний аспект. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19–20 лютого 2021 року)*. Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2021. 88 с. С. 51–55.
5. Валах В. В. Відмежування правонаступництва від суміжних явищ у цивільному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. № 30. Т. 1. С. 114–118.
6. Валах В. В. Доктринальне та правозастосовче визначення підстав процесуального правонаступництва. *Право і суспільство*. 2015. №6. Ч. 2. С. 53–57.

7. Вороніна Н.В. До питання оборотоздатності об'єктів цивільних прав. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1. Том 1. С. 131–133.
8. Ганьба О. Зловживання правом: аналіз наукових поглядів. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. №1/2. С. 95–99.
9. Гуліда О.М. Способи захисту права власності: поняття та класифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 2. Том. 1. С. 168–173.
10. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном : монографія. К. : Юрінком Інтер, 2015. 280 с.
11. Клейменова С. М. Послуги хостингу в системі послуг. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія 2. «Право»*. 2019. Випуск 6. С. 26–29.
12. Мороз М. В. Способи захисту речових прав особи на чуже майно у разі порушення їх його власником. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 103–104.
13. Право інтелектуальної власності: підручник / О.П. Світличний. Київ : НУБіПУ країни, 2016. 355 с.
14. Примак В. Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності : монографія. Юрінком Інтер, 2014. 432 с.
15. Святошнюк А. Л. Принципи договірного права України: поняття, зміст та система. *Журнал східноєвропейського права*. № 59. 2019. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/01/svyatoshnyuk_59.pdf.
16. Святошнюк А. Л. Окремі аспекти договірного регулювання у цивільному праві України. *Порівняльно-аналітичне право*. Вип. 5. 2018.
17. Спадкове право : навч. посібник / кер. авт. кол. О.В. Нестерцова-Собакаръ. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-твнутр. справ, 2017. 164 с.

- 18.Цюра В.В. Теоретичні питання інституту представництва в цивільному праві України : монографія. Київ : ФОП Мельник А. А., 2016. 492 с.
- 19.Штанько А. Віндикаційний захист права власності та інших речових прав (огляд останніх досліджень). *Вісник Національної академії прокуратури*. 2016. № 3. С. 48–52.
- 20.Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324-336.
- 21.Bulat N. The legal nature of a domain name: the Ukrainian dimension. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2021. Volume 16, Issue 2. P. 179-183. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa188>.
- 22.Svyatoshnyuk A., Svyatoshnyuk S. The Protection of the Rights of the Participants of the Legal Relationships arising from the Contracts on Providing Financial Services. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions*: collective monograph. Part II. Warsaw : BMT EridaSp.zo.o., 2019. 228 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Урядовий портал – www.kmu.gov.ua
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Наукова бібліотека ОНУ – <http://www.lib.onu.edu.ua>
5. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка – <http://lib-gw.univ.kiev.ua>
6. ScienceDirect: <https://www.sciencedirect.com>

Навчальне видання

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Електронні методичні рекомендації до практичних занять з курсу
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право

Електронне практичне видання

Укладач

Клейменова Світлана Миколаївна

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,8 МБ.

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Кафедра цивільно-правових дисциплін

Економіко-правовий факультет

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058